

Socialtjänstförvaltningen

TILLSTÅNDSENHETEN

Handläggare: Ann Hilmersson
Tfn: 08-508 25 042

TJÄNSTEUTLÅTANDE SOCIALTJÄNSTNÄMNDEN
2005-02-28 2005-03-15

DNR 106-79-2005

Till
Socialtjänstnämnden

Rökförbud i restauranger och andra serveringsmiljöer

Remissvar på skrivelse 2005-01-21 från Margareta Olofsson (v)
(4 bilagor)

Förslag till beslut

1. Socialtjänstnämnden hänvisar till tjänsteutlåtandet som svar på skrivelsen.
2. Tjänsteutlåtandet överlämnas till kommunstyrelsen.
3. Paragrafen justeras omedelbart.

Dag Helin

Eddie Friberg

Sammanfattning

Margareta Olofsson (v) föreslår i skrivelse daterad 2005-01-21 att stadsledningskontoret ges i uppdrag att utreda ansvarförhållandena kring tillsyn och kontroll av rökförbudet i restauranger och andra serveringsmiljöer som träder i kraft 2005-06-01. Hon framhåller att det fortfarande råder oklarhet om det praktiska genomförandet och kontrollen av det nya rökförbudet. Uppgiften

åvilar kommunen och det måste klargöras vem som skall svara för den. Hon framhåller att det finns flera möjligheter till hur staden kan utforma ansvarsfördelningen för ifrågavarande tillsyn.

För närvarande är tillsynen enligt tobakslagen fördelad mellan miljö- och hälsoskyddsnämnden, socialtjänstnämnden och stadsdelsnämnderna. Socialtjänstnämnden och stadsdelsnämnderna svarar gemensamt enbart för tillsynen över att bestämmelsen om åldersgränser för inköp av tobaksvaror enligt tobakslagen efterföljs. Socialtjänstnämnden gör det på restauranger med serveringstillstånd och stadsdelsnämnderna på övriga försäljningsställen. Miljö- och hälsoskyddsnämnden svarar för tillsynen över efterlevnaden av rökförbudet i de lokaler som omfattas av § 2 tobakslagen. Det som från och med 2005-06-01 är aktuellt är en utökning av § 2 tobakslagen. Det vill säga rökförbudet skall förutom skolor, förskolor, daghem, kollektiva färdmedel etc. även omfatta restauranger och andra serveringsställen. Förvaltningen föreslår att tillsynen enligt tobakslagen hålls samlad hos miljö- och hälsoskyddsnämnden i likhet med vad som kommer att gälla i såväl Göteborg som Malmö. Frågan anses ligga närmare miljö- och hälsoskyddsnämndens huvuduppdrag än socialtjänstnämndens. Vid överträdelse mot tobakslagen är påföljden vite vilket är fallet även med andra lagstiftningar som miljö- och hälsoskyddsnämnden hanterar. Påföljderna vid överträdelse av alkohollagen har en annan utformning. Det väl fungerande samarbetet som redan idag föreligger mellan socialtjänstnämnden och miljö- och hälsoskyddsnämnden vad gäller tillsynen över restauranger med serveringstillstånd kan tillämpas även på detta område.

Ärendets beredning

Kommunstyrelsen har remitterat skrivelse daterad 2005-01-21 (KS dnr nr 224-290-2005) från Margareta Olofsson (v) till socialtjänstnämnden. Remisstiden går ut 2005-03-24.

Skrivelsen i sammanfattning

Margareta Olofsson (v) föreslår i sin skrivelse (**bilaga 1**) att stadsledningskontoret ges i uppdrag att utreda ansvarförhållandena kring tillsyn och kontroll av rökförbudet i restauranger och andra serveringsmiljöer som träder i kraft 2005-06-01. Hon framhåller att det fortfarande råder oklarhet om det praktiska genomförandet och kontrollen av det nya rökförbudet. Uppgiften åvilar kommunen och det måste klargöras vem som skall svara för den. Hon framhåller att det finns flera möjligheter till hur staden kan utforma ansvarsfördelningen för ifrågavarande tillsyn.

Förändringarna i tobakslagen från och med 2005-06-01

Riksdagen har beslutat om ändring i tobakslagen – 1993:581 (**bilaga 2**). Lagen innehåller sedan tidigare i 2 §, ett förbud mot rökning i vissa lokaler. Paragrafen har ändrats (SFS 2004:485) så att en ny punkt (punkt 5) har införts

vilken medför att från och med 2005-06-01 är det även förbjudet att röka i restauranger och på andra serveringsställen, utom när servering sker utomhus.

I övrigt är 2 § oförändrad i sak. De tidigare punkterna 5 och 6 har dock fått ändrat nummer (till 6 och 7). Det tidigare sista stycket i 2 § (där det angavs att restauranger och andra serveringsställen inte omfattades av paragrafens bestämmelser) har utgått.

Dessutom stryks det tidigare andra stycket i 4 § tobakslagen, där det fanns regler om rökning i serveringslokaler. Vidare görs ändringar i 6 § tobakslagen så att det öppnas en möjlighet att inrätta rökrum i restauranger och andra serveringslokaler i separata rum som särskilt avdelats för rökning. Rum där rökning tillåts får endast utgöra en mindre del av serveringsställets yta. Rummen skall vara belägna så att besökare inte måste passera genom dessa. Arbetstagare skall endast tillfälligt behöva vistas i rummen, när rökning pågår. Servering eller annan liknande verksamhet får inte bedrivas i rummen när rökning pågår. Detta gäller dock inte sådan verksamhet som har direkt samband med rummens funktion. Mat eller dryck får inte föras med in i dessa rum.

Regeringen har också beslutat om en ändring i tobaksförordningen – 2001:312 (**bilaga 3**). Ändringen innebär att en ny paragraf (5 §) införs med föreskrifter om hur rökrummen skall utformas. I förordningen anges att sådana rökrum som avses i tobakslagens 6 § skall vara så utformade och ventilerade att rök inte sprids till övriga delar av serveringsstället.

I **bilaga 4** finns ytterligare information om rökförbudet ”Frågor och svar” utgivna av Statens Folkhälsoinstitut.

Skälen för att skapa rökfria serveringsmiljöer

Passiv rökning, det vill säga att utsättas för tobaksrök i miljön kan medföra såväl olägenheter och besvär som ökad risk för allvarliga sjukdomar. För närvarande beräknas mer än 500 personer årligen dö i förtid i Sverige till följd av passiv rökning. De allvarliga sjukdomsriskerna gäller i synnerhet för anställda som arbetar i rökiga miljöer under lång tid. Det har visat sig att restauranganställda har en ökad risk att drabbas av ohälsa som har samband med rökning.

Tobakslagen stadgar i fråga om arbetsmiljöer att arbetsgivare svarar för att en arbetstagare inte utsätts för tobaksrök i sin arbetslokal (8 §). Denna bestämmelse, som infördes år 1994, har medfört att allt färre människor utsätts för passiv rökning på arbetsplatsen. Bland de få grupper av arbetstagare som inte kunnat dra fördel av rätten till rökfri arbetsmiljö återfinns dock restauranganställda eftersom serveringslokaler inte haft samma regler som andra arbetslokaler. Denna brist rättas nu till. Dessutom innebär detta självfallet också att miljön förbättras för gästerna. Restauranger och caféer är de miljöer där människor idag besväras mest av passiv rökning.

Ansvarfördelning

Statens folkhälsoinstitut har det nationella tillsynsansvaret över:

1. Tobakslagens bestämmelser om begränsning av rökning i offentliga lokaler (dock inte arbetsplatser).
2. Varningstexter och innehållsdeklarationer på förpackningar till tobaksvaror.
3. Begränsning av handel med tobaksvaror (åldersgräns). **Kommunen** har den omedelbara tillsynen.
4. Produktkontroll m.m. av tobaksvaror.

Kommunerna har ansvaret för den omedelbara tillsynen gällande punkt 1 och 3, det vill säga över efterlevnaden av rökförbudet i offentliga lokaler och åldersgränserna. I Stockholms stad har tillsynsansvaret fördelats mellan miljö- och hälsoskyddsnämnden respektive socialtjänstnämnden och stadsdelsnämnderna. Miljö- och hälsoskyddsnämnden har tillsynsansvaret över efterlevnaden av rökförbudet i offentliga lokaler (1). Socialtjänstnämnden har tillsynsansvaret vad gäller efterlevnaden av bestämmelserna om åldersgränser (3) för de lokaler som har serveringstillstånd och stadsdelsnämnderna för övriga försäljningsställen.

Tobakslagen innehåller även bestämmelser om rökfria arbetsmiljöer. Tillsynsmyndighet är Arbetsmiljöverket.

Tobakslagens bestämmelser om marknadsföring har Konsumentverket tillsyn över.

Förvaltningens förslag och synpunkter

Förändringen av tobakslagen från och med 2005-06-01 innebär en utökning av det tidigare förbudet mot rökning i § 2 gällande offentliga lokaler till att omfatta även restauranger och andra serveringsställen. Inte heller i dessa lokaler, i likhet med vad som tidigare gällt vid skolor, förskolor, daghem, sjukhus, på kollektiva färdmedel etc. skall gäster och personal behöva utsättas för skadlig tobaksrök. Idag svarar miljö- och hälsoskyddsnämnden för den omedelbara tillsynen över rökförbudet i de lokaler som omfattas av § 2 tobakslagen. De svarar också för tillsynen enligt livsmedelslagen och miljöbalken i såväl lokaler med tillstånd att servera alkoholdrycker enligt alkohollagen som andra lokaler.

Socialtjänstnämnden svarar för tillsynen över att tobakslagens regler vad gäller åldersgränser efterföljs på restauranger med serveringstillstånd. Stadsdelsnämnderna har motsvarande tillsynsansvar för övriga försäljningsställen i staden. Ansvarfördelningen mellan socialtjänstnämnden och

stadsdelsnämnderna har förefallit naturlig utifrån ansvarsfördelningen enligt alkohollagen, där stadsdelsnämnderna svarar för tillsynen vad gäller försäljning av öl klass II i livsmedelsbutikerna och socialtjänstnämnden för serveringen av alkoholdrycker vid restauranger.

Det finns ett väl fungerande samarbete mellan miljö- och hälsoskyddsnämnden och socialtjänstnämnden i såväl ansökningar om serveringstillstånd enligt alkohollagen som i tillsynen. Såväl miljö- och hälsoskyddsnämndens bedömning om riskerna för störningar till närboende som givet godkännande om livsmedelshanteringen i lokalen ligger till grund för bedömning av ansökan om serveringstillstånd. Myndigheterna kontrollerar genom tillsyn efterlevnaden av alkohollagen, livsmedelslagen, miljöbalken och tobakslagen. Ibland äger tillsynen rum gemensamt. Om den inte gör det rapporterar myndigheterna till varandra om eventuella brister inom den andres ansvarsområde. Detsamma gäller i förhållandet mellan socialtjänstnämnden och brandmyndigheten vad avser brandsäkerhet utifrån räddningstjänstlagens bestämmelser.

Kopplingen mellan alkohollagen och tobakslagen när det gäller påföljder vid överträdelser mot rökförbudet från och med 2005-06-01 har utformats på samma sätt som gäller för brandsäkerhet. Det vill säga om det vid *upprepade tillfällen* har konstaterats överträdelse mot tobakslagen på en restaurang föreligger grund för återkallelse av serveringstillståndet enligt alkohollagen.

Förvaltningen anser det vara mest naturligt att miljö- och hälsoskyddsnämnden som redan idag bedriver tillsyn över de lokaler som omfattas av rökförbudet i § 2 tobakslagen, även svarar för tillsynen av restauranger och andra serveringslokaler i detta avseende. Frågan är mer närbesläktad med miljö- och hälsoskyddsnämndens huvuduppdrag än socialtjänstnämndens. Det finns enligt förvaltningens mening ingen anledning att sprida arbetet utifrån tobakslagen på flera nämnder. Arbetet synes dessutom vara väl förenligt med det miljö- och hälsoskyddsnämnden redan idag bedriver enligt livsmedelslagen och miljöbalken. Systemet för påföljd vid överträdelse av tobakslagen är dessutom samma (vite) som för de andra lagarna som miljö- och hälsoskyddsnämnden svarar för tillsynen av. Det samarbete som redan idag föreligger mellan socialtjänstnämnden och miljö- och hälsoskyddsnämnden kan tillämpas även på detta område.

Med hänvisning till ovanstående föreslår förvaltningen att miljö- och hälsoskyddsnämnden ges i uppdrag att svara för tillsynen över efterlevnaden av rökförbudet i samtliga de lokaler som omfattas av 2 § tobakslagen, det vill säga från och med 2005-06-01 även restauranger och andra serveringsmiljöer. Både Göteborg och Malmö har valt den föreslagna ansvarsfördelningen och håller hela det formella tillsynsansvaret enligt tobakslagen samlat på miljö- och hälsoskyddsnämnderna.

Bilagor:

1. Skrivelse 2005-01-21 från Margareta Olofsson (v).
2. Lag ändring i tobakslagen – 1993:581 – SFS 2004:485.
3. Förordning om ändring i tobaksförordningen – 2001:312 – SFS 2004:972.
4. Frågor och svar om rökning utgivna av statens Folkhälsoinstitut.